

TÖRTÉNELEM
MŰVELTSÉGI ALAPVIZSGA KÖVETELMÉNYEI A 10. ÉVFOLYAM SZÁMÁRA

1. Az ókor és kultúrája

Évszámok:

A homo sapiens megjelenése, az élelemtermelés kezdete Kr. e. 3000 körül. Kr. e. XVIII. sz. Kr. e. X. sz. Kr.e. 525. Kr. e. XIII. sz, Kr. e. 776, Kr. e. 621, Kr. e. 594, Kr. e. 508, Kr. e. 490, Kr. e. 480, Kr. e.431-404, Kr. e. 336-323, Kr. e. 753, Kr.e. 510, Kr. e. 367, Kr.e. 287, Kr. e. 264-241, Kr. e. 218-201, Kr. e. 48, Kr. e. 31, 212, 313, 325, 395, 476.

Személyek:

Hammurapi, II. Ramszesz, Dávid, Salamon, I. Dareiosz, Xerxész, Buddha, Drakón, Szolón, Peiszisztratosz, Kleiszthenész, Miltiadész, Leonidasz, Themisztoklész, Periklész, Hérodotosz, Thuküdidész, Szókratész, Platón, Arisztotelész, Nagy Sándor, Hannibál, Marius, Sulla, Spartacus, Pompeius, Caesar, Antonius, Octavianus- Augustus, Traianus, Hadrianus, Diocletianus, Názáreti Jézus, Pál, Constantinus, Attila, Plutarkhosz

Fogalmak:

homo sapiens, őskőkor, újkőkor, mágia, rézkor, bronzkor, vaskor, despotizmus, politeizmus, monoteizmus, Biblia, állam, hieroglifa, vallási dualizmus, kaszt, buddhizmus, brahmanizmus. polisz, arisztokrácia, arkhón, démosz, türannisz, türannosz, ekklészia, héliiaia (esküdtbíró), demokrácia, sztratégosz, cserépszavazás, filozófia, hellenizmus. patrícus, plebejus, cliens, consul, senatus, dictator, néptribunus; censor, provincia, senatori rend; lovagrend, triumvirátus, principatus, limes, legio, colonus, dominatus, zsinagóga, diaszpóra, apostol, egyház, püspök, zsinat.

Topográfia:

Rudabánya, Vértesszőlős, Mezopotámia, Egyiptom, Fönícia, Palesztina, Sumer, Asszíria, Perzsia, India, Kína, Babilon, Türosz, Júdea, Izrael, Jeruzsálem. Athén, Spárta, Olümpia, Marathón, Thermopülai-szoros, Szalamisz, Spárta, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria. Róma, Karthágó, Cannae, Záma, Hispania, Gallia, Actium, Dacia, Pannónia, Jeruzsálem, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria.

Középszintű érettségi témakörei

- Az egyes civilizációk vallási és kulturális jellemzőinek azonosítása.
- Az athéni demokrácia intézményei, működése.
- A hódító háborúk társadalmi és politikai következményei a római köztársaság korában.
- A görög hitvilág néhány jellemző vonása (*pl. többistenhit, halhatatlan istenek*), a legfontosabb istenek nevének ismerete.
- A klasszikus kor és a hellenizmus kimagasló kulturális emlékei.
- A római építészet jelentős alkotásainak azonosítása. A római városépítés jellegzetességei és emlékei Pannóniában.
- A kereszténység főbb tanításai.
- A Nyugat-római Birodalom bukása és a népvándorlás

2. A középkor

Évszámok:

622, 732, 800, 843, 962, 1054., 1066, 1077, 1095, 1122, 1215, 1302, 1278 1337-1453, 1356, 1389, 1410, 1415, 1453.

Személyek:

Klodvig, Martell Károly, Kis Pippin, Karolingok, Nagy Károly, Szent Benedek, Justinianus, Cirill és Metód, I. (Nagy) Ottó, Mohamed. I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince., IV. (Szép) Fülöp, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás, Jeanne d' Arc; VIII. (Tudor) Henrik, I. Erzsébet, IV. (Luxemburg) Károly, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed, Aragóniai Ferdinánd, Kasztíliai Izabella

Fogalmak:

gróf-grófság-örgrófság, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, hűbérbirtok, jobbágy, robot, allódiium, iszlám, Korán, kalifa, királyi udvar, kamara, kancellária, kiközösítés, zarándok, ereklye, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnkség, kolduló rendek, városi önkormányzat, kétnyomásos gazdálkodás, háromnyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika, rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán., szpáhi, janicsár, reconquista

Topográfia:

Poitiers, Aachen, Konstantinápoly (Bizánc), Egyházi (Pápai) Állam, Kijev, Mekka, Cordoba, Bagdad, Szentföld, Genova, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Oxford, Cambridge, Hanza-városok, a levantei kereskedelem útvonala. Firenze, Milánó, Kasztília, Aragónia, Svájc, Prága, Rigómező

Középszintű érettségi témakörei

- A középkori uradalom jellemző vonásai (*pl. vár, majorság, jobbágytelek*).
- A mezőgazdasági technika fejlődésének néhány jellemző mozzanata a X-XI. században.
- Az egyház politikai szerepe a nyugati kereszténységben.
- Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai. A világvallások civilizációformáló szerepe.
- Egy középkori város jellemzőinek bemutatása. A középkori kereskedelem sajátosságai.
- Az egyház szerepe a középkori művelődésben és a mindennapokban.
- A romanika és a gótika főbb stílusjegye.
- A lovagi kultúra és értékrend néhány eleme.
- A humanizmus és a reneszánsz főbb jellemzői.
- Az Oszmán Birodalom katonai rendszerének jellemző vonásai, források alapján.
- Az oszmán hódítás irányai, legfontosabb állomásai a XIV-XVI. században.

3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora

Évszámok:

896, 955, 973, 997-1000-1038, 1077-95, 1095-1116, 1205-1235, 1222, 1235-70, 1241-42, 1301, 1308-42, 1342-82, 1351, 1387-1437, 1396, 1443-44, 1444, 1448, 1456, 1458-90

Személyek:

Álmos, Árpád, I. István király, Géza fejedelem, Koppány, Imre herceg, Szent Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla. Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, I. Ulászló, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, V. László, Kinizsi Pál, Antonio Bonfini

Topográfia:

Magna Hungaria, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg, Pannonhalma, Esztergom. Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda, *Temesvár*, *Körmöcbánya*, *Selmecbánya*, *Besztercebánya*, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Szilézia, Bécs

Fogalmak: nomadizmus, kettős fejedelemség, nemzetség, törzs, székely, kalandozások, szeniorátus, primogenitura, vármegye, ispán, tized. várnépek, várjobbágyok, bán, vajda, nádor, Szent Korona, regálé, serviens, bandérium, báró, nemes, Aranybulla, familiaritás, székelyek, szászok, kunok. harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, pallosjog, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, kormányzó, füstpénz, rendkívüli hadiadó; fekete sereg, Corvina

Középszintű érettségi témakörei

- A magyar nép vándorlása térkép alapján. A honfoglalás. A honfoglaló magyarság társadalma és életmódja, források alapján
- Géza fejedelemsége és Szent István államszervező tevékenysége
- Az Aranybulla
- IV. Béla uralkodása és a tatárjárás; az ország újjáépítése IV. Béla idején
- Károly Róbert gazdasági reformjai és I. (Nagy) Lajos törvényei
- A magyar városfejlődés korai szakasza
- Hunyadi János harcai a török ellen.
- Mátyás király uralkodói portréja intézkedései alapján
- Jelentős Árpád- és Anjou-kori művészeti emlékek felismerése.

4. A kora újkor története

Évszámok:

1487, 1492, 1497-98, 1519-22, 1517, 1545-1563, 1555, 1588, 1609, 1534, 1640-1649, 1689, 1572, 1598, 1685, 1618-1648, 1620, 1700-1714, 1613, 1701-1721

Személyek:

Kolumbusz, Vasco da Gama, Magellán, Diaz, Amerigo Vespucci, Cortez, Pizzaro, Luther Márton, Kálvin János, V. Károly, Servet Mihály, Bölcs Frigyes, II. Fülöp, Orániai Vilmos, VIII. Henrik, I. Erzsébet, Oliver Cromwell, I. Károly, III. Orániai Vilmos, I. Ferenc, IV. Henrik, XIII. Lajos, Richelieu, XIV. Lajos, Colbert, I. Ferdinánd, Báthori István, Romanov-dinasztia, I. (Nagy) Péter, I. Szulejmán

Fogalmak:

gyarmat, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, árforradalom, tájoló, inkák, aztékok, maják, búcsúcédula, reformáció, protestáns, evangélikus, református, predesztináció, unitárius (antitrinitárius), augsburgi vallásbéke, ellenreformáció, jezsuiták, index, barokk, abszolutizmus, vetésforgó, parlament, anglikán egyház, monopólium, manufaktúra, bekerítések, puritán, polgárháború, hajózási törvény, Jognyilatkozat, dicsőséges forradalom, alkotmányos monarchia, cenzus, hugenották, merkantilizmus, reguláris hadsereg, védővám, hegemonia, európai hatalmi egyensúly, centrum, periféria, rendi anarchia, szabad vétő, cár

Topográfia:

Spanyolország, spanyol és portugál gyarmatok, Wittenberg, Genf, Trident, Németalföld, Antwerpen, Utrecht, holland gyarmatok, London, Írország, Skócia, Fehérhegy, Vesztfália, Rajna, Boszporusz és Dardanellák, Lepantó

Középszintű érettségi témakörei

- A nagy földrajzi felfedezések és következményei
- A reformáció és irányzatai
- Az ellenreformáció
- Az angol polgári forradalom
- Az alkotmányos monarchia működése Angliában

5. Magyarország a kora újkorban (1490-1711)

Évszámok:

1514, 1521, 1526, 1538, 1541, 1552, 1566, 1570, 1591-1606, 1596, 1604-1606, 1606, 1613-1629, 1657, 1660, 1635, 1664, 1681, 1683, 1686, 1687, 1697, 1699, 1703-1711, 1705, 1707, 1708, 1711

Személyek:

II. Ulászló, Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, I. Ferdinánd, Fráter György, János Zsigmond, Dobó István, Zrínyi Miklós, Báthori István, Károli Gáspár, Bocskai István, Habsburg Rudolf, II. Mátyás, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Apafi Mihály, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (költő és hadvezér), I. Lipót, Wesselényi Ferenc, Thököly Imre, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc, I. József, Károlyi Sándor, Pálffy János

Fogalmak:

rákosi végzés, mezőváros, Hármaskönyv (Tripartitum), Szent Korona-tan, örökös jobbágyság, hajdúk, hódoltság, végvár, kettős adóztatás, ó- és újolasz bástya (fülesbástya), főkapitányságok, Udvari Kamara, Udvari Kancellária, Udvari Haditanács, felségárulási perek, bécsi és zsitvatoroki béke, hajdúszabadság, nikolsburgi béke, linzi béke, vallásszabadság, rekatolizáció, vasvári béke, kurucok, labancok, Szent Liga, fegyverváltás, Újszerzeményi Bizottság, karlócai béke, rendi konföderáció, trónfosztás, libertás, szatmári béke, emigráció

Topográfia:

Mohács, Eger, Szigetvár, Várad, Sárospatak, Gyulafehérvár, Debrecen, Győr, Mezőkeresztes, a hét vármegye területe, Vasvár, Szentgotthárd, Sopron, Buda, Zenta, Temesköz, Karlóca, Szécsény, Ónod, Trencsén, Szatmár, Rodostó

Középszintű érettségi témakörei

- Az ország három részre szakadása
- Az egyes országrészek helyzete Mohács után
- A tizenöt éves háború és a Bocskai-szabadságharc
- Bethlen Gábor fejedelemsége
- Zrínyi Miklós politikai munkássága
- A Wesselényi-összeesküvés és következményei
- A Rákóczi-szabadságharc (kitörésének okai, eseménytörténete, gazdasági, diplomáciai vonatkozásai)